

Vom und zum Stein

Bogen

Friedrich Neubauer: *Freiherr vom Stein*. Berlin 1894.

I **Nis Schröders** katalog over skolens bibliotek fra 1898 står denne bog anført i et særligt afsnit ved navn *Abteilung für Prima*. Det viser, at bogen engang har stået i skolens særlige afdeling for lærerhjælpemidler i skolens øverste klasse ved navn *Prima* - måske skolens historiedepot, hvem ved? I hvert fald befinder vi os i historieundervisning for viderekomne! Om bogen faktisk blev læst af de gode lærere, er nok tvivlsomt. Selv i dag fremtræder den ny og ubrugt, frisk fra boghandleren!

Mere interessant er, at dens indhold i den grad lå i tråd med, hvad historieundervisningen dengang overordnet handlede om, ikke bare i Tyskland (som skolen og Haderslev jo var en del af), men over store dele af den såkaldt civiliserede verden, bl.a. Danmark. Historie handlede om **nationen, staten**: Hvor kom de fra? Hvordan opstod de? Hvordan udviklede de sig frem til det højdepunkt, man mente de befandt sig på nu? Jo mere man vidste om det, desto bedre.

Det er lige præcis det, denne bog drejer sig om. Egentlig er bogen en biografi, en del af en større serie kaldet *Geisteshelden*, direkte oversat: "åndshelte". Her hører vi om store (først og fremmest tyske) tænkere, digtere, statsmænd o.s.v. "Helten" i vores bog her er den i moderne tysk historie så navnkundige friherre **Karl vom und zum Stein (1757-1831)**, se billedet t.h.). Søger man på ordet *Geisteshelden* i skolens biblioteksbase, kommer der et betragteligt antal *Geisteshelde*-bøger frem! Bøger, der alle stammer fra de sidste to-tre årtier før 1. Verdenskrig.

Forfatteren

Forfatteren, **Friedrich Neubauer (1861-1953)**, er næppe kendt af ret mange i dag. Men det var han, da bogen udkom, d.v.s. 1894, ikke mindst i gymnasiekredse. Han var selv lærer, d.v.s. én med kridt på fingrene og nøje kendskab til tidens faglige og pædagogiske krav. I det tyske **Wikipedia** omtales han som *deutscher Pädagoge, Gymnasialdirektor und Verfasser von Schulbüchern*, hvilket meget godt viser, hvad han beskæftigede sig med gennem mere end en menneskealder.

Gymnasialdirektor siger til, at han fra 1905 til 1926 var han rektor på det prestigøse *Lessing-Gymnasium* i Frankfurt am Main, et af Tysklands førende gymnasier, også i dag. Fra 1913 var han desuden formand for den tyske historielærerforening, efter sin pensionering i 1926 oven i købet "æresformand"! Og hvad hans forfatterskab af skolebøger udi historieundervisningen angår, var det kendt og agtet over det ganske tyske rige. F.eks. har vi her på skolen – udover bogen om **vom Stein** - stående en 585 sider lang moppedreng af **Neubauer** fra 1908 ved navn *Preussens Fall und Erhebung 1806-1815*.

Så hr. **Neubauer** var absolut ikke nogen hr. hvem-som-helst! Når han (og med ham sikkert mange historielærere, også her på skolen!) interesserede sig så levende for Preussen og **vom Stein**, skyldtes det, at det ikke mindst var **vom Steins** fortjeneste, at Preussen kom på ret køl efter Napoleonskrigenes kaos.

Baggrunden

Det kan være nyttigt at nævne **vom Steins** navn i dets fulde udstrækning: **Heinrich Friedrich Karl Reichsfreiherr vom und zum Stein**. Det viser, at vi befinder os i samfundets allerhøjeste cirkler blandt de fine, de kendte og lige under de kongelige.

"Stein" var navnet på slægtens stamborg ved byen Nassau en snes kilometer øst for Koblenz i det tyske Rhinland. Her havde slægten resideret i generationer. At **vom Stein** kaldte sig *Reichsfreiherr* betød, at han så at sige sorterede direkte under kejseren i det tysk-romerske rige dengang det eksisterede og ikke skulle lyde nogen anden myndighed ligesom andre dødelige. At det blev Preussen og Berlin, der blev hans virkefelt, skyldtes ikke mindst – sådan hedder det sig i hvert fald – at han som ung var en svoren fan af den berømte preussiske konge 1740-1786 **Frederik 2.** Ad forskellige omveje avancerede **vom Stein** så i 1804 til erhvervs- og finansminister i Berlin.

Nederlaget til **Napoleon** i dobbeltslaget ved Jena-Auerstedt 1806 var en næsten ufattelig katastrofe for det preussiske samfund. Alt brød sammen, herunder det næsten tusindårige såkaldte "Hellige Romerske Rige af Tysk Nation". Der skulle tænkes nyt og startes helt fra bunden.

Vom Steins helt store historiske betydning var, at han på rekordtid i 1807 gennemførte nogle af de mest vidtrækkende reformer i den preussiske historie, hvilket siger ikke så lidt: Indførelse af næringsfrihed, ophævelse af hoveriet, en gennemgribende administrationsreform m.m. Hans karriere blev tumultarisk, og på et tidspunkt måtte han flygte til Rusland for ad den vej at støtte den fortsatte kamp mod og nedkæmpelse af **Napoleon**.